

здібності розглядаються з позицій психології, педагогіки, психолінгвістики. Окреслено основні аспекти системи корекційно-розвивальної роботи, яка поєднала елементи логопедичної роботи, роботи з розвитку почуття ритму у дошкільників та ґрунтується на провідній формі діяльності дошкільників. Зазначено, що проведення корекційної роботи шляхом застосування системи інтегрованих логоритмічних занять виявляє позитивну динаміку у розвитку ритмічних здібностей дошкільників з мовленнєвими порушеннями. Представлено конспекти розроблених занять, що формують мовленнєво-ритмічні навички та сприяють закріпленню знань за відповідними лексичними темами і є підсумковими у навчально-виховній роботі дошкільної освітньої установи.

Ключові слова: логоритміка, дошкільники, мовлення, мовленнєві порушення, загальне недорозвинення мовлення.

Корсун В. А., Денисяка О. М., Базыма Н. В. Логоритмика как способ коррекционного воздействия на личность ребенка с общим недоразвитием речи

В данной статье приводится анализ возможностей использования системы работы по формированию речевых и ритмических способностей в коррекционной работе с детьми дошкольного возраста с нарушениями речевого развития, аргументируется целесообразность применения разновидностей логоритмических заданий на разных этапах учебной деятельности. Ритмические и речевые способности рассматриваются с точки зрения психологии, педагогики, психолінгвістики. Определены основные аспекты системы коррекционно-развивающей работы, имеющей в себе элементы логопедической работы, работы по развитию чувства ритма у дошкольников и основанной на ведущей форме деятельности дошкольников. Отмечено, что проведение коррекционной работы путем применения системы интегрированных логоритмических занятий демонстрирует позитивную динамику в развитии ритмических способностей дошкольников с речевыми нарушениями. Представлено конспекты разработанных занятий, которые формируют речевые и ритмические навыки и способствуют закреплению знаний по соответствующим лексическим темам и являются итоговыми в учебно-воспитательной работе дошкольного образовательного учреждения.

Ключевые слова: логоритмика, дошкільники, речь, речевые нарушения, общее недоразвитие речи.

Bazyma N. V., Korsun V. A., Denisyaka O. M. Vocology (logorhythmic) as a corrective way to impact on the identity of the child with the general underdevelopment of speech

This article analyzes the possibilities of using the system work on formation of verbal and rhythmic skills in correctional work with preschool children with impaired speech development, argued the feasibility of varieties vocology tasks at different stages of learning activities. Rhythmic and speech abilities are considered from the point of view of psychology, pedagogy and psycholinguistics. The main aspects of the system of correctional and developmental work that has the elements of speech therapy work, work on the development of a sense of rhythm in preschoolers and is based on the leading form of activity of preschool children. It is noted that the conduct of correctional work through the use systems of integrated vocology(logorhythmical) sessions demonstrates positive dynamics in the development of rhythmic abilities of preschool children with speech disorders. Submitted abstracts designed studies that form the voice and rhythmic skills and contribute to the consolidation of knowledge on relevant topics and lexical are totals in the educational work of preschool educational institution.

Keywords: vocology (logorhythmic), preschool children, speech, speech disorder, general underdevelopment of speech.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2016 р.

Статтю прийнято до друку 15.03.2016 р.

Рецензент: д.п.н. проф. Шеремет М. К.

УДК: 159.922.76

ВИКОРИСТАННЯ ДІАГНОСТИКИ ААРЕР ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ ОСІБ З РСА ПІДЛІТКОВОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Липка Н. В., lypkanatalia@gmail.com

50

Найновіші дослідження свідчать про величезне зростання кількості пацієнтів – аутистів за останні десятиріччя. Ці люди походять із різних соціальних кіл, культур та народностей [3, с.102-106]. Причин цього явища наразі не встановлено. Для суспільства важливо, що багато з них талановиті [10, с.81] в таких сферах як математика, фізика, інформатика, багато – чудово малює або досконало володіє грою на музичних інструментах. Кожна з цих осіб є інша. Але є особливості, що об'єднують усіх, що мають

розлади аутичного спектру з дитинства [1]: труднощі в соціальних контактах; вузька зацікавленість; повторення тих самих дій. Таких осіб суспільство часто сприймає за ексцентриків за їх незвичні уподобання та інакші інтереси [11]. Ці відмінності стають особливо помітними у підлітковому віці.

Як показують наші дослідження у процесі дозрівання труднощі адаптації тільки зростають [3, с.310]. Особи з відхиленнями спектру аутизму відрізняються також особливою поведінкою – їх особистість і особистості

ровесників плывуть на різних емоційних хвилях. Результат – незрозумілість та агресія зі сторони соціуму, яку аутичні особи відчувають з дитинства, потім в школі, а в подальшому на місці праці. У такому середовищі таланти аутистів гинуть зацькованими. Тому надзвичайно важливим є комплекс корекційних заходів, діагностичних програм [12, с.174], що направлений на соціальну адаптацію цієї конкретної особи, а також розробка і, найважливіше, подальша реалізація успішної особистої навчальної програми, що відповідає особливостям даної особи, розвиток власне її талантів, корекцію притаманних саме їй відхилень. Проблеми корекції інтелектуального розвитку дітей, дослідження теоретико-методологічних проблем становлення особистості при різних формах РСА розглянуті у працях Синьов В.М. [1], Шульженко Д.І. [13], Тарасун [9], Островська К.О. [2, 4]. Дослідження питання аутизму у дітей та підлітків проводили закордонні вчені [7, 10-12, 14].

Важливою практичною проблемою є якнайскоріше знаходження комплексу життєвих потреб підлітків та молоді з врахуванням конкретних особливостей особистості. Адже здатність аутистів приховувати власні почуття, можливості, навички та уподобання від усіх і навіть від самого себе дуже ускладнюють знаходження такої індивідуальної мотивації. Виникає необхідність створення індивідуальної корекційної програми для розвитку прагнень підлітка з РСА, формування довіри до власних відчуттів та створення мотивацій до прагнень працювати над собою і в соціумі для розкриття індивідуальності, розвитку здібностей і позитивної інтеграції в суспільство. В підлітковий період нові почуття і відчуття, зазвичай, викликають страх – що зі мною діється? При вірно розробленій індивідуальній корекційній програмі аутист повертається в простір реалій, в проблеми, які прийдеться вирішувати насправді.

Метою даного дослідження є на основі спостережень особливостей підлітків з аутичними розладами виділити основні тенденції у динаміці їх поведінки для розробки спеціальних програм психологічної підтримки. Мета цієї статті – показати важливість використання діагностики ААРЕР для визначення мотивацій. Основа досліджень – це

власний досвід проведення корекційних занять. У даній статті автор ділиться досвідом та деякими узагальненнями з отриманого власного досвіду роботи. Мета діяльності педагога – розкрити та розвинути сутність аутиста, підтримати та розвинути його уподобання і навчити читати сигнали соціуму, зробити усе, щоб особа з особливостями аутичного спектру хотіла спілкування у соціальному середовищі. На основі нашої роботи та узагальненням діяльності інших закладів для роботи з особами з особливими потребами можна виокремити ті особливості, що притаманні підліткам-аутистам, та стоять на заваді у спілкуванні в різних середовищах: утруднені соціальні контакти; вузька зацікавленість; повторення тих самих дій; особливості мовлення; депресія; розлади споживання їжі та розлади травлення; особливості зорової поведінки; розуміння речей надзвичайно буквально; особливості міміки; раптовість зміни поведінки та настрою – експресивність; порушення сприйняття оточуючого середовища; нездатність спілкування з ровесниками; інакша мова тіла [14, с.101]. Під час роботи з підлітками необхідно увесь час тримати під увагою чинники, що можуть звести нанівець усі зусилля педагога. Це і погодні умови, відсутність різких рухів та звуків, швидка втомлюваність, зайве тепло, задуха, холод. В таких випадках потрібна позитивна зміна – варто запропонувати втамувати спрагу, провітрити приміщення, подати теплий напій. Такі негативні ситуаційні фактори дуже часто виникають під час роботи, бо аутисти потребують допомоги у розпізнанні власних потреб. Ситуативні навантаження можна мінімізувати, знаючи результати діагностування ААРЕР, спрощується вибір методу, що запобігає нервовому перевантаженню, відображенню некерованих емоцій.

Методика проведення дослідження.

Дослідження проводилось за допомогою механізмів клінічного тесту ААРЕР [4, с.121]. В основі методики тесту ААРЕР є ряд завдань, які розглядають компетенцію подолання життєвих труднощів у різних сферах. Для визначення мотивацій важливість показників трьох шкал діагностування ААРЕР є надзвичайно актуальна. Це – пряме спостереження, поведінка в побутовому середовищі, на

робочому (навчальному) місці та в домашніх умовах. Допомога тестів для визначення потреб досягається співпрацею лікаря, педагога або спеціаліста, що досліджує на робочому місці, та найближчого оточення вдома.

Досвід застосування діагностики ААРЕР для визначення потреб підлітків та юнаків з розладами спектру аутизму. Відомо, що вирішальний вплив на внутрішні процеси, які відбуваються в організмі, мають емоції. Досліджено, що негативні емоції, такі як гнів, страх, смуток, викликають більш сильні негативні реакції, ніж позитивні емоції. Ця властивість притаманна за дослідженнями Сансона у всіх досліджуваних не залежно від статі, віку, етнічності [7, с.251-252]. Емоційність аутиста під час проходження діагностики ААРЕР сприяє важкості вірного опрацювання навичок та позитивних можливостей. Важливим моментом під час проходження тесту є спостереження ситуативних факторів, щоб зробити процес співпраці комфортним для уникнення помилок [6, с.60]. Для коректного визначення потреб аутиста необхідно створити мотив для позитивного та приємного очікування невідомого. Нова ситуація лякає, а, фахово підібрані умови, навпаки, сприяють активації організму до залучення, аутисти стають більш спокійними та зосередженими на власних потребах та уподобаннях [2, с.371-372]. Емоції при таких умовах тестування сприяють зниженню почуття страху, агресії, дають почуття задоволення виконаною роботою. Позитивна емоційність дає змогу створити індивідуальну корекційну програму з якнайбільшим коефіцієнтом корисної дії.

Для максимально успішного результату щодо самовираження людей з особливими

потребами потрібно враховувати ряд явищ, які у наших спостереженнях є ефективними з підлітками та молоддю під час співпраці. Знайти внутрішні мотиви діяти, спонукати до вчинення позитивного, вірно спрямувати та допомогти у віднайденні особистих потреб. Метою кожного заняття є крок до визначення мети, що є привабливою, для зміцнення внутрішньої сили, яка з кожним наступним заняттям допоможе аутисту знаходити потрібні тільки йому привабливі мотиви [11, с.159-161].

З цією метою проводились дослідження підлітків, які перебувають у домашніх умовах. Декілька років автор успішно працює з підлітками та особами юнацького віку з особливими потребами. За час роботи пройшли успішну адаптацію за авторськими індивідуальними навчальними планами декілька десятків підлітків з особливими потребами. Наведемо розроблені рекомендації для підлітків з аутичними розладами на основі узагальнення власних спостережень щодо мотивації яка містить в собі сукупність спонукальних чинників і визначає активність особистості. Мотивація - це сукупність мотивів, потреб, стимулів, ситуативних чинників, які спонукають поведінку людини. Але вона - це не лише мотиви, а й ситуативні фактори (вплив різних людей, специфіка діяльності, й ситуацій тощо). Ситуативні фактори є досить динамічними, мінливими, що створює значні можливості впливу на них і на активність особи загалом. Інтенсивність актуальної («тут і тепер») мотивації, що зображено на рис.1 в центрі, залежить від сили мотиву й інтенсивності ситуативних детермінант мотивації, вимог та впливу інших людей, складності завдань тощо [5, с.321, 8, с.170].

Рис.1. Фактори впливу на мотиви поведінки (авторська розробка)

Спостереження проводились над підлітками та юнаками віком від 13 до 21 року. Для підсумків обрахування результатів клінічного тесту ААРЕР, під час проведення досліджень доцільно компетенції [4, с.120] подавати не у балах, а у відсотках, для більш цілісного сприймання результатів і чітких висновків про можливості людей з особливими потребами, та подальшого складання корекційних заходів після діагностування. Адже твердження «виконано 88% завдань» є більш інформативним для діагностування, ніж «виконано 7 з 8 запропонованих завдань». Компетенції підлітків, що пройшли діагностування, яскраво виражено відрізняються одна від одної. В середньому вони не виконали біля 12-14% завдань у різних компетенціях за шкалою ААРЕР [4, с.27]. Через відсутність стимулу [4, с.128] колективу, який би спонукав цих підлітків до організації власного дозвілля, вони не зацікавлені у самостійній грі, домашньому хобі, розважальних заходах.

Більшість з цих підлітків вміє написати власне ім'я, розуміє усні вимоги та жести, може читати інформаційні написи, але подібну інформацію рідко використовує за призначенням. Вони потребують додаткового опрацювання в сфері комунікативних навичок, оскільки не вміють повідомляти про особисті потреби, лише частково можуть підтримати бесіду. Саме ці яскраво виражені особливості дозволяють легко передбачити їхні типові аутичні труднощі з мовою, соціальними взаєминами та абстрактним мисленням.

Сильною компетенцією частина підлітків, що спостерігалися, є самостійність. Вони можуть самостійно приймати їжу, ходити в туалет, дотримуватися правил поведінки за столом і денного розпорядку. Вдома, як повідомляють батьки, ці підлітки самостійно вдягаються, купаються та чистять зуби, відвідують туалет, споживають їжу, проте, такі завдання як гоління, приготування їжі, проста покупка, самостійне перебування поза домом потребують допомоги. Як правило, вдома ці підлітки мають нижчі успіхи у виконанні тестових завдань. Потрібно зауважити, що батьки цих підлітків турбуються про своїх дітей і надають їм всіляку допомогу. На жаль, слабкою стороною є недостатня допомога у галузі професійних навичок, організації дозвілля,

функціонального спілкування. Покращення успіхів в цих галузях сприяло б забезпеченню підвищення соціальної адаптації цих підлітків.

Підлітки, що спостерігалися, більшість свого часу перебувають вдома, де вони знаходяться в максимальному комфорті, створеному батьками. Перебування у товаристві педагога несе для них більш емоційне забарвлення через присутність знайомого товариства, отримання більшої кількості спілкування, що значно сприяє одержанню та виробленню потрібних у подальшому житті комунікативних навичок. Для всіх цих підлітків рекомендується збільшити кількість індивідуальних занять з педагогом з наступних компетенцій: проведення дозвілля, функціонального спілкування, самостійності.

За згодою батьків надаю результати спостереження за юнаком Павлом (ім'я змінено з міркувань конфіденційності), що пройшов діагностику ААРЕР в домашніх умовах. Павло має 21 повних років, високого зросту, вага в межах норми. Він доглянутий, має привітну усмішку, для пересування Павла використовується візок. Під час проходження обстеження Павло мав цікавість до всіх завдань. Показував зосередженість до того, що його просять виконати. Юнак був дуже старанний, проте спостерігалась швидка втомлюваність. Відповідно тестування прямого спостереження тривало значно довше, ніж стандартні 1,5 години виконання тесту ААРЕР. До психолога і волонтерів під час всього процесу діагностування був спостережливий, привітний і доброзичливий. Мова Павла має емоційно радісне забарвлення. Може покликати з родини, опікунів того, кого має бажання бачити. Подобається підспівувати (мугикати) знайомі мелодії. Загалом мовою користується рідко, мінімальним словниковим запасом. Любить перебувати в товаристві рідних.

Зорова зосереджуваність має певні особливості: під час виконання завдань, які потребують зорової уваги, легко відволікається на рух руки, предмета, що охоплює зорову зону Павла. Слухові органи мають підвищену чутливість. Спостерігається фізичний дискомфорт, коли чує різкі звуки: стукіт дерева об дерево, метал об метал, звук закривання дверей. Відбувається здригання всього тіла та скреготання зубами.

Легко відволікається, коли в його присутності відбувається паралельно декілька діалогів. Наприклад, коли Павло чує гучну розмову за вікном, на вулиці, то припиняє звертати увагу на безпосереднє, тихе звернення до нього за іменем в приміщенні з тими людьми, які знаходяться поруч, біля нього. Домінантним для обстежуваного стає гучніший діалог – за вікном.

Тактильна чутливість також підвищена. Має зайве напруження м'язів, коли допомагати його тілу зробити потрібний рух в інтенсивній динаміці, при допомозі виконання завдань прямого спостереження (кидати м'яч до баскетбольного кошика та інш.). Під час навчання потребує все відтворювати в повільному темпі, тоді напруження м'язів відбувається в межах норми.

Розглянемо мотивацію успіху у Павла. Доступні завдання, при допомозі педагога, виконані зі старанністю, уважністю та емоційним піднесенням. Павлові подобається праця. Коли у Павла виникали труднощі у виконанні тестових завдань, які ним були зрозумілі, запропонована пропозиція відтворити повторну спробу сприймалась спокійно; він знову починав робити. Не всі завдання прямого спостереження були доступні Павлу. Зокрема, були не виконані ті завдання, де потрібно використовувати навички читання, письма, самообслуговування, орієнтації в просторі тощо. В побуті потребує постійної допомоги в усіх аспектах цієї компетенції. В усіх завданнях компетенції «самостійність» Павло потребує супроводу. Він вміє давати відповідь на запитання про своє ім'я. Поведінка за столом: показує деякі правила хорошого тону. Під час миття рук потребує допомоги. У завданнях, що стосуються побуту, Павло потребує супроводу рідних, опікунів.

Павло найбільше показав успішно виконаних завдань, що стосуються проведення дозвілля. Він може значно довше зосереджувати увагу на улюблених заняттях – кидання м'яча, баскетбольні вправи, огляд обраних до його вподоби малюнків, слухання музики. Намагається взяти участь у командній грі, проте виникають труднощі з дотриманням правил, черговості, іноді Павлу важко зконцентруватись на грі. Проте займається

самостійно запронованими матеріалами не більше однієї хвилини.

У літній період любить проводити дозвілля на свіжому повітрі, у товаристві близьких та рідних, де відбуваються ігри з м'ячем. Читання народної творчості – казок з дідусем, слухання/підспівування пісень разом з рідною бабцею приносить Павлові багато приємних емоцій. Під час проведення дозвілля він має недостатню активність до 30 хвилин. Може займається хобі, але потребує допомоги у деяких аспектах. Павло зосереджується відносно легко на своїх улюблених справах. Поведінка під час зміни діяльності тесту «на роботі»: толерує зміну виду діяльності, виникають певні труднощі при переході до іншого виду роботи.

Під час опрацювання завдань терпляче ставиться до втручання, без ознак фрустрації чи страху, відновлює свою роботу і продовжує наполегливо працювати. Легко відволікається промисловими шумами потребує неодноразових зауважень, щоб повернутись до роботи. Потребує постійної опіки під час роботи. Нові завдання виконує при умові постійної демонстрації, та допомоги. Під час тестування здатності пристосовуватись до змін виникають труднощі пристосування, розгублюється, не може пристосуватись.

Для сприймання розуміння усних вимог і жестів, Павло виконує частину вказівок з додатковими жестами. У питаннях на кмітливість дає відповіді на 2-3 запитання не зовсім точно. Він показує афективні ознаки у загальноприйнятій спосіб, реагує на спонтанне спілкування. Іноді його важко зрозуміти. Проте реагує на своє ім'я відповідно. Показує своєю поведінкою, що знає своє ім'я. Він акцептує присутність психолога, повертається на голос, зважає на жести, рухи.

Павло стабільно реагує на позитивне спілкування з довіреною особою та рідними. Реагує доброзичливо на спілкування з іншими. Павло вміє описати діяльність, яку спостерігає і яка для нього є актуальною, але не розуміє діяльності, якої не спостерігає. Деякі поняття використовує звичним чином, більшу частину понять використовує недоречно. У соціальній активності використовує комунікативні навички не постійно, а лише для того, щоби взяти участь у соціальній діяльності. Під час спонтанної

бесіди розмова обмежується стереотипними фразами.

У спілкуванні з людьми Павло має нестабільність у міжлюдському спілкуванні. Водночас посмішка чи сміх є звичними, більшість людей з цього би також сміялись. Негативні елементи поведінки у спілкуванні з людьми: агресивність та докучливість не знайдено. Позитивний спосіб у міжлюдському спілкуванні: реакція є відповідною до ступеня знайомства. Стабільно реагує на позитивне спілкування з довіреною особою. Частково бере участь у зустрічі, вступає у мінімальні взаємодії з іншими особами.

Приведемо висновки щодо наведеного пацієнта. Проведене діагностування ААПЕР дає

змогу дослідити вже досягнені успіхи, а також перспективу майбутнього розвитку у всіх компетенціях досліджуваного з високим рівнем розладів аутичного спектру (див. рис.2). Найбільше успішно виконаних завдань – 58,3 % припадає на компетенцію «міжлюдське спілкування». Компетенції «функціональне спілкування» а також «проведення дозвілля» мають відповідно 25% виконаних завдань, 29,1% компетенція «поведінка на роботі». Не виконано жодних завдань у компетенціях «професійні навички», «самостійність». Це зумовлено тим, що Павло оточений належним доглядом і турботливою опікою родини.

Рис.2. Візуалізація результатів тестування ААПЕР пацієнта Павла, 21 рік (авторська розробка)

Після діагностування знайдені Павлом зацікавлення дають змогу розширити коло його вподобань щодо компетенції «проведення дозвілля», збільшити успішність виконаних завдань в компетенції «поведінка на роботі».

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити загальний висновок, що сьогодні для успішної соціальної адаптації підлітків. Необхідна злагоджена взаємодія наступних складових: батьків, лікарів, педагогів та однолітків. Ці складові у взаємодії при

правильно організованому підході та окресленій індивідуально системі роботи дають відмінні результати. Прийнята мною методика при допомозі діагностування ААПЕР дозволяє, за власними спостереженнями, помітити позитивну динаміку у свідомому особистому контролі та розширенні життєво необхідних навичок, що впливає на морально-духовний розвиток, змінює насторожуюче ставлення аутиста до навколишнього світу. Зменшується важкий тягар для родини, збільшується

вірогідність рівного доступу до навчання та праці дітей. Ми неодноразово переконувалися в позитивній тенденції адаптації та можливості навчання серед здорових однолітків, збільшення мотивації до здобування професійних навичок, уміння адекватно діяти у соціальних обставинах; створювати багаторівневі стосунки у спілкуванні із сім'єю. Вчасно надана психологічно-педагогічна допомога сприяє позитивному прогнозу подальшого розвитку особистості та віднайденню змісту життя. Розвивається почуття радості від спілкування та взаємодії, що збільшує доступ до інформації у вирішенні

нагальних завдань, формується позитивна тенденція розвитку довіри, уваги та поваги до співрозмовника, зменшується негативний вплив ефекту невизначеності. Подальшим кроком є донесення суспільству якнайбільш інформації про аутизм. Це великий виклик для справді гуманістичного суспільства - створення нового дружнього відношення до осіб з особливими потребами. Перспективи подальших пошуків та вдосконалення методів досліджень в наш час розвитку технологій дозволяє стверджувати про позитивну динаміку даного напрямку у використанні діагностики ААРЕР.

Література

1. **Синьов В.М.** Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії: вибрані наукові праці – Київ : МП «Леся», 2010. – 779 с.
2. **Островська К.О.** Соціальна адаптація дорослих осіб із загальними розладами розвитку. Львів «Тріада плюс», 2012.-576 с.
3. **Липка Н. В.** Особливості професійно-трудової соціалізації підлітків з розладами аутизму / Н. В. Липка // Наук. часопис Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. - Вип. 28. - С. 307-312.
4. **Островська К.О., Ю.В. Рибак** Реабілітація дітей із спектром аутизму у центрі денного перебування. Львів, «Тріада плюс».- 2010– 156 с.
5. **Варій М.Й.** Психологія особистості: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008 – 592с.
6. **Підтримане прийняття рішень для повнолітніх осіб з психіатричними діагнозами – альтернативи системи опіки.** – Суми: Університетська книга, 2013. – 139с.
7. **Патрик Сансон** Психопедагогіка і аутизм: опыт работы с детьми и взрослыми / Патрик Сансон. – Москва: Теревинф, 2006. – 208с.
8. **Очерки детской психиатрии.** Аутизм: учебное пособие для специалистов в области охраны психического здоровья детей / Под ред. Главного внештатного специалиста МЗ Украины по специальности «детская психиатрия» И.А. Марценковского // НейроNEWS. – 2014 – 280с.
9. **Тарасун В.** Аутологія. Монографія. К.: «МП Леся», 2014. – 580с.
10. **Соколова Е.Т.** Самосознание и самооценка при аномалиях личности. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 215с.
11. **Альфريد Лэнгле.** Эмоции и Экзистенция. 2-е изд. стереотипное/ Пер. С нем. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2011. – 332с.
12. **Психодиагностика: теория и практика.** /Редакция литературы по психологии и педагогике. / Пер. с нем. – М. Изд-во «Прогрес», 1986.- 206с.
13. **Шульженко Д.І.** Аутизм – не вирок – Львів: Кальварія, 2010 с. 7-29.
14. **Stelter, Żaneta.** *Dorastanie osób z niepełnosprawnością intelektualną.* Red. . Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2009, 160 s.

References

1. **Syn"ov V.M.** Psycholoho-pedahohichni problemy defektolohiyi ta penitenciyariyi: vybrani naukovi praci – Kyiv : MP "Lesya", 2010. – 779 s.
2. **Ostrovsk"ka K.O.** Social"na adaptaciya doroslyx osib iz zahal"nymy rozladamy rozvytku. L"viv «Triada plyus», 2012.-576 s.
3. **Lypka N.V.** Osoblyvosti profesijno-trudovoyi socializaciyi pidlitkiv z rozladamy autyzmu / N. V. Lypka // Nauk. chasopys Nac. ped. un-t im. M.P. Drahomanova. Seriya 19: Korekciyna pedahohika ta special"na psycholohiya / Nac. ped. un-t im. M.P. Drahomanova. - Kyiv : Yyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2014. - Vyp. 28. - S. 307-312.
4. **Ostrovsk"ka K.O., Yu.V. Rybak** Reabilitaciya ditej iz spektrum autyzmu u centri dennoho perebuvannya. L"viv, «Triada plyus».- 2010– 156 s.
5. **Varij M.J.** Psycholohiya osobystosti: Navch. pos. – K.: Centr uchbovoyi literatury, 2008 – 592s.
6. **Pidtrymane pryjnyattya rishen" dlya povnolitnix osib z psyhiatrychnymy diahnozamy – al"ternatyvy systemy opiky.** – Sumy: Universytets"ka knyha, 2013. – 139s.
7. **Patryk Sanson** Psychopedahohyka u autyzm: opyt raboty s det"my u vzroslymy / Patryk Sanson. – Moskva: Terevynf, 2006. – 208s.
8. **Ocherky detskoj psyxyatryy.** Autyzm: uchebnoe posobyе dlya specyalystov v oblasti ohrany psyxicheskoho zdorov"ya detej / Pod red. Hlavnoho vneshtatnoho specyalysta MZ Ukrainy po specyal"nosty «detskaya psyxyatryya» Y.A. Marcenkovskoho // NeiroNEWS. – 2014 – 280s.
9. **Tarasun V.** Autolohiya. Monohrafiya. K.: «MP Lesya», 2014. – 580s.
10. **Sokolova E.T.** Samosoznanye u samoocenka pry anomalijax lychnosty. – M.: Yzd-vo MHU, 1989. – 215s.
11. **Al"fyrd Lenhle.** Emocyy u Ekzystencyya. 2-e yzd. stereotypnoe/ Per. S nem. – X.: Yzd-vo Humanytarnyj centr, 2011. – 332s.
12. **Psychodiahnostyka: teoryya u praktyka.** /Redakcyya lyteratury po psycholohy u pedahohyke. / Per. s nem. – M. Yzd-vo «Prohres», 1986 206s.
13. **Shul"zhenko D.I.** Autyzm – ne vyrok – L"viv: Kal"variya, 2010 s. 7-29.
14. **Stelter, Żaneta.** *Dorastanie osób z niepełnosprawnością intelektualną.* Red. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2009, 160 s.

Липка Н.В. Використання діагностики ААРЕР для визначення потреб осіб з РСА підліткового та юнацького віку

У статті розглянуто особливості поведінки та мотивації підлітків та юнаків з розладами спектру аутизму. Проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми поведінки та мотивації осіб підліткового та юнацького віку з аутичними розладами. У роботі на основі спостережень особливостей підлітків з РСА виділено основні тенденції у мотивації їх поведінки для розробки спеціальних програм психологічної підтримки. Показано важливість використання діагностики

ААРЕР для визначення мотивації поведінки осіб підліткового та юнацького віку з розладами спектру аутизму. Спираючись на власний досвід проведення корекційних занять, реалізовано аналіз та узагальнення отриманих експериментів і отримано оцінки потреб конкретних осіб для розробки індивідуального плану занять. Особливу увагу зосереджено на виокремленні факторів впливу на мотиви поведінки. Показано, що мотивація має безпосередній вплив на динаміку поведінки та знаходження шляхів соціалізації та адаптації у суспільстві підлітків та юнаків з розладами спектру аутизму. Дослідження проводилось за допомогою методики клінічного тесту ААРЕР. Детально описано тестування та деталізація мотивації на конкретному прикладі юнака. Результати тестувань проілюстровано на рисунку. Проведені дослідження переконливо доводять існування особливостей формування мотивації поведінки осіб з РСА у підлітковому та юнацькому віці.

Ключові слова: аутичні розлади, аутизм підлітків, аутизм юнацького віку, порушення розвитку підлітків.

Липка Н.В. Использование диагностики ААРЕР для определения потребностей лиц с РСА подросткового и юношеского возраста

В статье рассмотрены особенности поведения и мотивации подростков и юношей с расстройствами спектра аутизма. Проанализировано современное состояние исследования проблемы поведения и мотивации лиц подросткового и юношеского возраста с аутичными расстройствами. В работе на основе наблюдений особенностей подростков с РСА выделены основные тенденции мотивации их поведения для разработки специальных программ психологической поддержки. Показана важность использования диагностики ААРЕР для определения мотивации поведения лиц подросткового и юношеского возраста с расстройствами спектра аутизма. Опираясь на собственный опыт проведения коррекционных занятий, реализовано анализ и обобщение полученных экспериментальных данных и получены оценки потребностей конкретных лиц для разработки индивидуального плана занятий. Особое внимание сосредоточено на выделении различных факторов влияния на мотивы поведения. Показано, что мотивация имеет непосредственное влияние на динамику поведения и нахождения путей социализации и адаптации в обществе подростков и юношей с расстройствами спектра аутизма. Исследование проводилось с помощью методики клинического теста ААРЕР. Приведено подробное описание тестирования и детализация мотивации на конкретном примере юноши. Результаты проиллюстрировано на рисунке. Проведенные исследования убедительно доказывают существование особенностей формирования мотивации поведения лиц с РСА в подростковом и юношеском возрасте.

Ключевые слова: аутические расстройства, аутизм подростков, аутизм юношеского возраста, нарушения развития подростков.

Лыпка N.V. Using diagnostic AARER to determine the needs of adolescence and early adulthood persons with Autism Spectrum Disorders

The article deals with the behavior and motivation of adolescents and young people with autism spectrum disorders. The observing of current studies on the behavior and motivation of adolescent and youth with autistic disorders is presented. In this paper, based on observations of the characteristics of adolescents RSA the main trend highlights in their behavior the motivation to develop special programs of psychological support. Showing the importance of the use diagnostics ААРЕР there is determine the motivations of those teenage and youth with autism spectrum disorders. Based on own experience in remedial classes, implemented analysis and synthesis experiments specific individuals need assessment to develop an individual training plan is obtained. Particular attention is focused on isolating the factors influencing motives. It is shown that motivation has a direct impact on the dynamics of behavior and ways of socialization and adaptation in society of adolescents and young people with autism spectrum disorders. The study was conducted using the methodology of the clinical test ААРЕР. Testing is described in detail and motivation detail a specific example of the young man, and there is illustrated in Figure. The research conclusively proves the existence of the features in formation motivations of persons with autism spectrum disorders in adolescence and early adulthood.

Keywords: autistic disorder, autistic teens, youth autism, developmental disorders of adolescents.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2016 р.

Статтю прийнято до друку 20.03.2016 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шульженко Д.І.

УДК 376-056.264:159.922-053.4

**КОМУНІКАТИВНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА ПСИХОКОРЕКЦІЙНОГО ВПЛИВУ
В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ
ІЗ СИСТЕМНИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ**

Мартиненко І. В., irmartynenko@yandex.ru

Актуальним завданням сучасного дошкільного закладу є підготовка випускника до шкільного навчання, забезпечення його психологічної готовності, комунікативної зокрема. Особливого значення зазначене

завдання набуває стосовно дошкільників із системними порушеннями мовлення, які упродовж дошкільного дитинства відрізняються за станом комунікативно-мовленнєвих вмінь від ровесників.